

Βιβλίο

Ο Ρίτσαρντ Φορντ είναι πλέον 79 ετών και με το καινούργιο μυθιστόρημά του *Be Mine*, που μόλις κυκλοφόρησε, αποχαιρετά οριστικά τον Φρανκ Μπάσκομπ, έναν από τους αγαπημένους ήρωες της αμερικανικής αλλά και της παγκόσμιας λογοτεχνίας. Ο Φρανκ Μπάσκομπ εμφανίστηκε για πρώτη φορά στο μυθιστόρημα *Ο αθλητικογράφος* (εκδόσεις Ωκεανίδα, μτφρ. Έφη Καλλιφατίδη), που είχε κυκλοφορήσει το 1984. Ο Ρίτσαρντ Φορντ, που στις αρχές της δεκαετίας του 1980 είχε χαρακτηριστεί ως εκπρόσωπος του *dixty realism* (βρόμικος ρεαλισμός), δημιούργησε εκεί τον 40χρονο Αμερικανό, λευκό, στρέιτ άνδρα, αυτόν που σήμερα ενοχοποιούμε για τα πάντα, αλλά που στον κόσμο του Φορντ είναι ένας πληγωμένος άνθρωπος, ο οποίος προσπαθεί να συμφιλιωθεί με τη δίχως χειροκροτήματα ζωή όλων μας. Ο *Αθλητικογράφος* είναι το πρώτο μέρος της τετραλογίας του Φρανκ Μπάσκομπ, που κλείνει τώρα με το *Be Mine*. Ο ήρωας, που ξεκινά ως αθλητικογράφος, στη συνέχεια γίνεται μεσίτης στο Νιου Τζέρσι, και ως μεσίτης τελειώνει τη μυθιστορηματική διαδρομή του. Παρακολουθούμε τη ζωή του και την καθημερινότητά του στο δεύτερο μυθιστόρημα της τετραλογίας, το *Μέρα Ανεξαρτησίας*, που είχε κυκλοφορήσει το 1995 (εκδόσεις Πατάκη, μτφρ. Θωμάς Σκάσσης) και εξελίσσεται στη διάρκεια μιας 4ης Ιουλίου και, φυσικά, στο τρίτο, το *Η μέρα όπως είναι*, που είχε κυκλοφορήσει το 2006 (εκδόσεις Πατάκη,

μτφρ. Σπύρος Τσούγκος) και εξελίσσεται στη διάρκεια μιας Μέρας Ευχαριστιών. Ο Φρανκ Μπάσκομπ είναι κατά κάποιον τρόπο το alter ego του Ρίτσαρντ Φορντ. Από μυθιστόρημα σε μυθιστόρημα τον βλέπουμε να μεγαλώνει μαζί με τον δημιουργό του. Κι ενώ στο *Be Mine*, που εξελίσσεται στη διάρκεια μιας μέρας Αγίου Βαλεντίνου, θα περιμέναμε το βιολογικό τέλος του Φρανκ, αντίθετα βλέπουμε το τέλος του 47χρονου γιου του, που πάσχει από ανίατη αρρώστια. Ο Φρανκ, λοιπόν, μπορεί να μην πεθαίνει, αλλά ο θάνατος του γιου του είναι τελικά το τέλος μιας αρρενωπότητας που σήμερα χτυπιέται αλόπητα. Έτσι κι αλλιώς ο Ρίτσαρντ Φορντ, με το οριστικό τέλος της τετραλογίας, λέει παντοτινό αντίο στον τύπο του *American guy*.

Δύο ενδιαφέροντα βιβλία από την πρόσφατη εκδοτική παραγωγή κινούνται στον χώρο της βιογραφικής και αυτοβιογραφικής αφήγησης και υπογράφονται και τα δύο από δημοσιογράφους. Το ένα είναι το βιβλίο της Ελευθερίας Κόλλια *Στα χρόνια του Χρήστου Λαμπράκη/Μαρτυρίες και αφηγήσεις για τον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη, 1957-2017*, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Πατάκη. Η συγγραφέας συγκεντρώνει εδώ δεκάδες συνεντεύξεις ανθρώπων της οικογένειας του εκδότη, συνεργατών του, φίλων του κ.λπ., δημιουργώντας έτσι ένα αρχείο πρωτογενών

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΛΛΙΑ
Στα χρόνια του Χρήστου Λαμπράκη
Εκδόσεις Πατάκη

ΘΟΔΩΡΗΣ ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΟΣ
Στη χώρα του Χωσέ
Εκδόσεις Key Books

πηγών που στο μέλλον μπορεί να αποτελέσει τη βασική πηγή μιας συνθετικής και αφηγηματικής βιογραφίας. Το υλικό είναι πολύτιμο, πολύ περισσότερο που, όπως αποκαλύπτεται στο βιβλίο από την αδελφή του, Λένα Σαββίδη, ο Λαμπράκης μισούσε το αρχείο, δεν ήθελε να αφήνει πίσω του κανένα τεκμήριο.

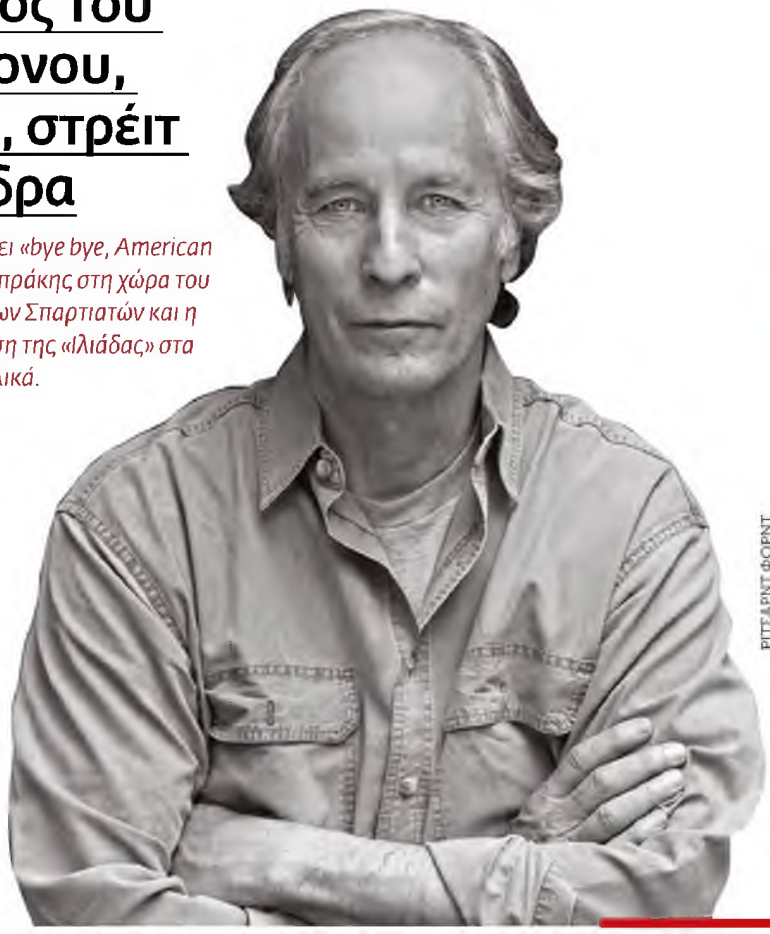

Το άλλο είναι το αυτοβιογραφικό βιβλίο του **Θωδωρή Χονδρόγιαννου, Στη χώρα του Χωσέ**, το κομμικτραγικό ημερολόγιο ενός φαντάρου στον ελληνικό στρατό (εκδόσεις Key Books), ένα βιωματικό ρεπορτάζ/ημερολόγιο για τη θητεία του συγγραφέα. Το βιβλίο έχει πολλές αρετές, κυρίως γιατί αποκαλύπτει έναν μηχανισμό αλλά και συμπεριφορές που αυτός ο μηχανισμός υποβάλλει, επιβάλλει και τροφοδοτεί, και που ελάχιστα έχουν αλλάξει μέσα στον χρόνο. Επειδή όμως η αφήγηση είναι γραμμική και τα θέματα/βιώματα/εμπειρίες είναι σχεδόν τα ίδια, με παραλλαγές, το βιβλίο θα κέρδιζε περισσότερο αν παρεμβάλλονταν επεισόδια πιο εκκεντρικά ή πιο περιθωριακά σε σχέση με το κυρίως θέμα. Ας πούμε, η ιστορία με τη γάτα Ζηναΐδα ανανεώνει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Το επίμετρο υπογράφει ο συγγραφέας Χριστόφορος Κάσοδαγλης, που στο μακρινό 1999 είχε γράψει το μυθικό πλέον βιβλίο *Απολύομαι και τρελαίνομαι*.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΜΠΑΚΟΥΝΑΚΗ

Το τέλος του 40χρονου, λευκού, στρέιτ άνδρα

Ο Ρίτσαρντ Φορντ λέει «bye bye, American guy», ο Χρήστος Λαμπράκης στη χώρα του Χωσέ, το ξέπλυμα των Σπαρτιατών και η εκατοστή μετάφραση της «Ιλιάδας» στα αγγλικά.

ΡΙΤΣΑΡΝΤ ΦΟΡΝΤ

ΘΟΔΩΡΗΣ ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΟΣ

Υπάρχει μια ευρύτατα αποδεκτή άποψη ότι η σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία δεν μεταφράζεται όσο θα της άξιζε, ότι οι σύγχρονοι Έλληνες συγγραφείς και βεβαίως τα θέματά τους δεν αρέσουν. Πρόκειται για παραδεγμένη ιδέα, όπως θα έλεγε ο Φλομπέρ, που δεν έχει όμως καμία σχέση με την πραγματικότητα. Η αλήθεια είναι ότι ποτέ άλλοτε δεν μεταφραζόταν τόσο πολύ η σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία όσο τα τελευταία χρόνια, και μάλιστα σε πολλές γλώσσες, ακόμη και «εξωτικές», όπως τα φαρσί ή τα αιθιοπικά. Το θέμα πάντως υπάρχει και θα έπρεπε να τεθεί κάπως αλλιώς: γιατί δεν μεταφραζόμαστε στον αγγλοσαξονικό κόσμο. Εδώ το πρόβλημα είναι μεγάλο. Ο αγγλοσαξονικός κόσμος είναι γενικά κλειστός στις λογοτεχνίες που γράφονται σε άλλες γλώσσες κι ίσως αυτό να οφείλεται στη δική του αυτάρκεια. Η αγγλόφωνη λογοτεχνία εκπροσωπεί σήμερα όλον τον πλανήτη, από την Ινδία και τη Σρι Λάνκα, την Αυστραλία, χώρες της Αφρικής και φυσικά τα βρετανικά νησιά και τη Βόρειο Αμερική. Το γλωσσικό εργαλείο μπορεί να είναι το ίδιο, αλλά οι εμπειρίες είναι άπιστευτα διαφορετικές, έτσι που η αγγλόφωνη λογοτεχνία να είναι σήμερα πολυφωνική.

Η σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία έχει έναν ακόμη ανταγωνιστή: εσωτερικό αυτήν τη φορά. Ο ανταγωνιστής αυτός δεν είναι άλλος από την αρχαία ελληνική γραμματεία, με μία λέξη τους κλασικούς. Το ένθετο για τα βιβλία της εφημερίδας «The New York Times» της Κυριακής 2 Ιουλίου ήταν αφιερωμένο στη μεταφρασμένη λογοτεχνία. Δεν υπήρχε εκεί ούτε ένα βιβλίο σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας. Αντιθέτως, υπήρχε ένα μεγάλο αφιέρωμα σε μια νέα μετάφραση της **Ιλιάδας** από την Έμιλι Γουίλσον, καθηγήτρια Κλασικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Πενσιλβάνια, στην οποία οφείλουμε και μια μετάφραση της **Οδύσσειας** (2017). Η μετάφραση της **Ιλιάδας** από την Έμιλι Γουίλσον, που θα κυκλοφορήσει τον

προσεχή Σεπτέμβριο, είναι η εκατοστή στα αγγλικά στη διάρκεια τετρακοσίων ετών, από την πρώτη, το 1611, που υπέγραψε ο Άγγλος νεοστωικός θεατρικός συγγραφέας, μεταφραστής και ποιητής Τζορτζ Τσάπμαν. Η Έμιλι Γουίλσον σχολιάζει, με αφορμή τη δική της μετάφραση, ότι κάθε νέα μετάφραση της **Ιλιάδας** φέρνει ένα νέο νόημα αλλά και μία άλλη γλωσσική προσέγγιση. Δίνει το παράδειγμα των στίχων 482-497 από τη Ζ' Ραψωδία όπου ο Έκτωρ αποχαιρετά τη σύζυγό του, Ανδρομάχη, και τον κατατρομαγμένο γιο τους, παρουσία της σιωπηλής σκλάβας τροφού, φεύγοντας για τη μάχη. Κάθε μετάφραση, λέει η **Γουίλσον**, νοηματοδοτεί διαφορετικά το περιεχόμενο αυτής της καταπληκτικής σκηνής σε σχέση με τα βασικά θέματά της που είναι το θάρος, ο γάμος, η πίστη, ο θάνατος. Δίνει επίσης τις μεταφραστικές εκδοχές. Είναι καταπληκτική η... διασταλτική πρώτη μετάφραση του 1611 από τον Τσάπμαν. Η λέξη «δακρυόεν» από την ίδια σκηνή αποδίδεται από τον Άγγλο λογοτέχνη, που γεννήθηκε το 1559 και πέθανε το 1634, ως «fresh streams of love's salt fire».

Στη Γαλλία πάλι, το περιοδικό «Critique» αφιερώνει όλο το τελευταίο τεύχος του στην Αρχαία Ελλάδα και στο ελληνικό μοντέλο. Ο τίτλος του αφιερώματος είναι «Neuf comme l'antique. La Grèce ancienne au présent» («Νέος όπως το αρχαίο. Η αρχαία Ελλάδα στο παρόν»). Μέσα από τα κείμενα υποστηρίζεται ότι ενώ η διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών υποχωρεί στον δυτικό κόσμο, η αρχαία Ελλάδα εξακολουθεί να εμπνέει πολιτικά, πολιτιστικά και αισθητικά. Στην αρχαία Ελλάδα δεν υπάρχουν θρησκευτικοί πόλεμοι, δεν υπάρχει φονταμενταλισμός και έτσι το ελληνικό μοντέλο λειτουργεί ακόμη και σήμερα, ενώ αντίθετα το ισλαμικό μοντέλο βρίσκεται σε αποδρομή. Μια σειρά νέων τίτλων ενισχύει αυτή την επικαιρότητα, όπως το βιβλίο της **Ορέλι Νταμέ, Les Grecques (Οι Ελληνίδες)**, όπου, παρά την εντύπωση ότι οι

ΧΑΝ ΓΚΑΝΓΚ

Βιβλίο

γυναίκες στην αρχαιότητα ήταν κλεισμένες στο σπίτι, παρουσιάζονται δεκαοχτώ πορτρέτα γυναικών που ζουν στην αγορά. Ανάμεσά τους η δικαστίνα Ευθυμία, η παιδίατρος Φανοστράτη και η πωλήτρια κορδελών Νικαρέτη.

Ο εσωτερικός ανταγωνισμός δεν έχει όμως σχέση μόνο με την αντοχή των κλασικών αλλά και με τη σύγχρονη λογοτεχνία. Για παράδειγμα, είναι μοναδική η παγκόσμια επιτυχία του μυθιστορητή **Μάθημα Ελληνικών** της γνωστότερης Νοτιοκορεάτισσας συγγραφέως **Χαν Γκανγκ**, που κυκλοφορεί από τον Μάρτιο του 2022 και στα ελληνικά από τον Καστανιώτη, σε μετάφραση από τα κορεατικά της Αμαλίας Τζιώτη. Σε αυτό το πανέξυπνο μυθιστόρημα με θέμα τη γλώσσα και την επικοινωνία, η νεαρή ηρωίδα που χάνει ανεξήγητα τη φωνή της αποφασίζει να παρακολουθήσει μαθήματα αρχαίων ελληνικών. Ο εκπαιδευτής της βιώνει επίσης μια απώλεια, χάνει σταδιακά την όρασή του. Η αφήγηση, που περνάει διαδοχικά από την ηρωίδα στον ήρωα, γύρω από την απώλεια της φωνής και της όρασης, μας βάζει μέσα στο βαθύ πεδίο και στις διαφορετικές διαδρομές της επικοινωνίας.

Αυτή η επικαιρότητα του συναρπαστικού αρχαίου κόσμου δεν έχει καμία σχέση με τις επικίνδυνες καρικατούρες τύπου Σπαρτιάτες. Μου κάνει, μάλιστα, μεγάλη εντύπωση το ότι διανοσόμενοι και συγγραφείς που θεωρούνται αριστεροί, κεντρώοι, προοδευτικοί, φιλελεύθεροι, σιδηρότεροι, παίρνουν μέρος ως συνομιλητές σε τηλεοπτικά πάνελ με κεντρικούς καλεσμένους... Σπαρτιάτες. Υποτίθεται ότι τους αποκαλύπτουν και τους κοντράρουν. Αλλά στην πραγματικότητα τούς προσφέρουν άλλοθι και τους νομιμοποιούν στη δημόσια σφαίρα και στον δημόσιο λόγο. Μου θυμίζει παλιότερα πάνελ όπου υπόδοικοι και άλλοι...-δικοί, συνομιλούσαν επί ίσοις όροις με υπουργούς, διανοσόμενους κ.λπ. Αυτό μπορείς να το πεις και ξέπλυμα.

ΧΑΝ ΓΚΑΝΓΚ
Μάθημα Ελληνικών
Εκδόσεις Καστανιώτη

ΕΜΙΛΙ ΓΟΥΙΛΣΟΝ

ΟΡΕΑΙΝΤΑΜΕ